

Kunst en leven

Verslag centraal examen tehatex havo 2023

Henriëtte Heezen, toetsdeskundige tehatex havo

Dit jaar bogen 4482 examenkandidaten zich over het havo-examen tekenen, handvaardigheid en textiele vormgeving (tehatex). Vanaf 2023 geldt een meerjarig thema dat gelijk is aan dat van het vwo-examen, namelijk 'Kunst en leven'. Het meerjarige thema is dan wel nieuw, de opzet van het examen blijft dezelfde, evenals de stofbeperking in de vorm van een jaarlijks wisselende historische periode voor 1800. In het examen van 2023 stond de middeleeuwen centraal.

De opgavenblokken



Grayson Perry, *The Walthamstow Tapestry*, 2009, collectie Bonnefanten Museum, Maastricht

Bij de constructie van het havo-examen vormde de middeleeuwen voor ten minste twee opgavenblokken een inspiratiebron. In het eerste blok over architectuur en toegepaste vormgeving stond bijvoorbeeld de bouw van een kathedraal centraal. De middeleeuwse werkplaats, waar onder leiding van de bouwmeester kunstenaars en ambachtsslieden samenwerken aan één bouwwerk, was tevens vertrekpunt voor vragen over het Bauhaus, de kunstopleiding die qua opzet en inhoud teruggreep op de middeleeuwen. Bauhaus behoort tot de basisstof en past goed bij het thema kunst en leven, maar vraag 6 over de onderwijsvernieuwing binnen het Bauhaus bleek een van de twee extreem moeilijke vragen van het examen. Veruit de meeste kandidaten scoorden nul punten. Docenten gaven tijdens de examenbespreking aan dat ze Bauhaus met name behandelen in de context van vernieuwing op het gebied van vormgeving en niet zozeer vanuit het nieuwe onderwijsconcept.

De middeleeuwen en de rol van de kunstenaar toen en nu kwamen ook aan bod in het tweede opgavenblok over het werk van Grayson Perry, een Britse kunstenaar die de afgelopen jaren veel in het nieuws was. Zijn wandkleed *The Walthamstow Tapestry* is onder meer gebaseerd op het persoonlijke leven van Perry en op het beroemde tapijt van Bayeux uit de 11e eeuw. De wandkleden leenden zich goed voor kunstbeschouwelijke opgaven en vragen over kunsttechnieken. Toch viel vraag 13 naar de vormgeving van de mens- en dierfiguren in het tapijt van Bayeux de kandidaten zwaar. De vraag had p'-waarde .37. De gemiddelde p'-waarde of het 'gemiddeld percentage goed' is een maat voor de moeilijkheidsgraad van de toets of opgave, en wordt berekend door de gemiddelde score te delen door de maximaal te behalen score. Een p'-waarde boven .85 wijst op een (extreem) makkelijke vraag en een p'-waarde onder .30 wijst op een (extreem) moeilijke vraag.

De nauwe band tussen kunst en leven kwam aan bod in het opgavenblok 'Levende sculpturen' over het werk van Gilbert & George. Dit derde blok werd goed ontvangen door docenten. Er was waardering voor de aansprekende voorbeelden, de aansluiting bij de leerstof (kennis en vaardigheden) en de manier waarop die getoetst werd.

Vraag 19 naar aspecten van het kunstwerk *Living Sculpture* die verwijzen naar traditionele beeldhouwkunst bleek met een p'-waarde van .45 de moeilijkste vraag van het blok. Uit de toets- en itemanalyse bleek evenwel dat juist deze vraag goed onderscheid maakte tussen vaardige en minder vaardige leerlingen. Er moesten drie aspecten genoemd worden. Het merendeel van de kandidaten wist hier wel een of twee juiste aspecten te benoemen, maar slechts 9% van kandidaten haalde hier de maximumscore van drie punten.

Het blok werd afgesloten met een argumentatievraag over de Instagramfilmpjes die het kunstenaarsduo tijdens de lockdown in 2020 van hun dagelijkse bezigheden maakte. Die vraag was goed te doen voor de kandidaten. Dit gold sowieso voor het derde opgavenblok dat met een gemiddelde p'-waarde van .65 het makkelijkste opgavenblok van het examen bleek te zijn.



Gilbert & George, still uit een Instagramfilmpje, 2020

Het ging de leerlingen de eerste drie opgavenblokken nog aardig goed af. Het laatste relatief korte opgavenblok 'Tussen twee werelden', dat het grafische werk van Marjane Sartrapi en Reza Abedini tot onderwerp had, kostte de kandidaten beduidend meer moeite. Uit de analyse bleek dat twee van de vijf vragen uit dit blok in de categorie 'moeilijk tot zeer moeilijk' vielen. Uit de reacties die binnenkwamen via LAKS was af te leiden dat veel leerlingen moeite hadden de kunstwerken te begrijpen. Het was dan ook nog eens in hun nadeel dat met deze werken het examen werd afgesloten. Met een gemiddelde p'-waarde van .47 bleek dit dan ook het pittigste blok van het examen.

Wat vonden docenten en leerlingen?

Tijdens de examenbespreking kwam naar voren dat de aanwezige docenten het examen te moeilijk en te lang vonden. De uitkomsten van de quickscan, de korte enquête die de docenten invullen bij het aanleveren van hun scores in Wolf, bevestigden dit beeld. 58,8% van de docenten vond het examen te lang en 76,8% vond het examen moeilijk tot te moeilijk. Een ruime meerderheid (67,3%) vond evenwel dat het examen voldoende tot goed aansloot bij het gegeven onderwijs.

Bij LAKS kwamen vergeleken met het tehatex-examen van 2022 twee keer zoveel klachten binnen. Leerlingen klaagden vooral over de moeilijkheid van het examen. De meest beklagde vragen bevonden zich in het laatste opgavenblok. De slotvraag was een interpretatievraag en die was een brug te ver voor vermoeide en/of in tijdnood verkerende kandidaten. De vraag werd door 12% van de kandidaten overgeslagen.

Conclusie

Het examen was moeilijk en aan de lange kant, dat viel af te leiden uit de quickscan en de klachten van kandidaten. De toets- en itemanalyse laat echter zien dat de waarden binnen de marges van wat toelaatbaar is blijven. Dat neemt niet weg dat moeilijkheid en lengte een aandachtspunten blijven van de examenmakers, zeker ook als het gaat om de inhoudelijke invulling van het laatste opgavenblok.

Daarnaast waren er nauwelijks andere problemen met dit examen. Via de examenlijn kwam welgeteld een melding binnen. Die had betrekking op vraag 1 en wel op de formulering 'kenmerken (...) die zijn af te leiden uit'.

3p 1 Noem nog drie andere kenmerken van de gotische bouwstijl die zijn af te leiden uit figuur 1.

In de melding werd voorgesteld om in vergelijkbare vragen 'te zien zijn op' te gebruiken, omdat die formulering beter stuurt dan 'afleiden uit'. Dergelijke adviezen nemen de examenmakers mee bij het construeren van toekomstige examens. De N-term werd door het College voor Toetsen en Examens (CvTE) vastgesteld op 1,3.

Aan het tweede tijdvak namen 86 kandidaten deel. Anders dan de afgelopen twee jaar, toen er nog verlengde afnames van de centrale examens plaatsvonden, werden geen centrale examenbesprekingen georganiseerd. De quickscan vormde de belangrijkste informatiebron voor hoe docenten het examen beoordeelden. De reacties op het tweede tijdvak waren positiever dan over het eerste: het examen was volgens de docenten iets makkelijker dan het examen uit het eerste tijdvak en het was goed op lengte. Er kwamen geen meldingen binnen via de examenlijn en betrekkelijk weinig klachten van kandidaten via LAKS. Het relatief geringe aantal kandidaten maakt echter een vergelijking met het eerste tijdvak lastig.

Het tweede tijdvak kreeg al met al een positievere beoordeling van de docenten dan het eerste tijdvak (5,74), namelijk een 6,63.